

DOI: 10.21005/pif.2018.36.E-01

BARRACA VALENCIANA – A HUT FROM THE GULF OF VALENCIA **BARRACA VALENCIANA – CHATA ZNAD ZATOKI WALENCKIEJ**

Piotr Arlet

PhD DSc Eng./ Architect

Author's Orcid number: 0000-0003-2072-1449

West Pomeranian University of Technology in Szczecin
Faculty of Civil Engineering and Architecture
Department of Descriptive Geometry and Perspective

ABSTRACT

Rural houses of the *Barraca Valenciana* type stand out from the Spanish folk architecture with their spectacular yet relatively simple form. Their architectural expression is made up of clay, whitewashed walls and steep, thatched roofs. The entrance placed in the gable wall is often preceded by a pergola. The author discuss it in the context of the architecture of societies that use the languages belonging to the Occitano-Romance group and in a broader European perspective.

Key words: folk culture of Spain, Occitano-Romance languages, vernacular architecture

STRESZCZENIE

Wiejskie domy mieszkalne typu *barraca valenciana* wyróżniają się spośród hiszpańskiej architektury ludowej spektakularną, choć stosunkowo prostą formą. Na ich wyraz architektoniczny składają się gliniane, bielone ściany i strome dachy pokryte strzechą. Wejście umieszczone w ścianie szczytowej, często poprzedza pergola. Autor omawiają je w kontekście architektury społeczeństw, które posługują się językami należącymi grupy oksytanoromańskiej oraz w szerszej perspektywie europejskiej.

Słowa kluczowe: architektura wernakularna, języki oksytanoromańskie, kultura ludowa Hiszpanii

1. WIDE- AND NARROW-FRONTED HUTS

In 1884 the eminent Polish ethnographer Jan Aleksander Karłowicz (also a philologist, musicologist and the father of composer Mieczysław Karłowicz) published a study entitled: *Chata polska* [Polish hut]. In this work he put forward the thesis that Polish cottages can be broadly divided into two types: newer and more widespread with the entrance in the middle of a long wall, and older and rarer, with an entrance from the side of a short gable wall. In later times, subsequent scholars approached this view. Kazimierz Moszyński called the first type of wide-fronted, and the second – narrow-fronted (fig. 1) and this terminology has become permanent for Polish science.

In the territory of Poland, narrow-fronted rural houses were found in Kashubia, Kujawy, northern Greater Poland (*Krajna*), and in some regions of Mazovia (near Rawa Mazowiecka) and sporadically in the Lublin region. Many of these objects have survived to this day.

2. RESEARCH PROJECT

Previous research projects have allowed to state that, apart from Poland, narrow-fronted cottages in the past were common in large areas of Europe south of the North Sea and the Baltic Sea [1, s. 228-231]. Hall house, also called Lower Saxon in the past, is particularly widespread. It covers northern European plains along the coasts of the North Sea and the Baltic Sea, from the mouth of the Rhine in the Netherlands to the lands of Kashubians near Łeba. The hallway houses are similar to the so called *Gulflhaus* – a peasant house from the southern part of Friesland, and in Brandenburg the so-called *Mitelfurhaus*. There are archaic narrow-front cottages called *Nams* (also: *noms*, *nums*) preserved in Samogitia. There are indications that the oldest houses on the island of Gotland may have been narrow-fronted.

Fig. 1. Schematic representation of wide- (a) and narrow-fronted (b) house. Source: by Author

Ryc. 1. Schematyczne przedstawienie domów szeroko- (a) i wąskofrontowego (b). Źródło: rys. autora

This article is on the occurrence of rural narrow-fronted houses in the south of Europe on both sides of the Pyrenees, in the area of the former range of the so-called Occitano-Romance languages. Without prejudice to sensitive national or ethnic issues, it is worth noting that to times not so distant, the societies using them commonly erected narrow-fronted residential houses in rural habitats. For such a direction, successive sequences of scientific reflection will be: Catalan *masia* (*masia catalana*), Gascon half-timbered houses from the Landes department and houses from the Jura mountains on the Franco-Swiss border [2, s. 91-96]. These objects – in these groups – have already been described. However, discussing of these groups in the European context is, according to the author's knowledge, original intention and may lead to interesting conclusions. The scientific method is an amalgamation of autopsy and source research.

3. GEOGRAPHICAL RANGE OF BARRACA COMPARED TO ADMINISTRATIVE AND ETHNIC DIVISIONS

Barraca Valenciana are small, rural houses, which the name itself links with the surroundings of Valencia - a Spanish port city on the Mediterranean. However, the occurrence of such buildings in the past was much wider. It was possible to observe many of them in

the eastern part of Spain. Geographically, the area is coastal plains that extend to a broader or narrower belt at the foot of the Iberian and Betycian Mountains. They run along the coast of the Mediterranean Sea from the *Costa Blanca* in the southwest, along the wide bay of Valencia towards the north-east, up to the Ebro estuary.

Fig. 2. The most typical form of *Baracca Valenciana*, an old postcard. Source: [3]

Ryc. 2. Najbardziej typowa forma chaty *barraca valenciana*, stara pocztówka. Źródło: [3]

In terms of administration, the entire territory of Spain (more than one and a half times bigger than the territory of Poland) is divided into so-called autonomous communities. They correspond approximately to our Voivodships, although their size is more diversified. Each of the autonomous communities is a voluntary association of several smaller provinces. Of the listed below, the province of Murcia has not merged with any other, so it is also an autonomous community.

Table 1. Occurrence of *Baracca* huts within the administrative boundaries, source: author;

autonomous communities:	provinces of:	comarca/counties:
Catalonia	Tarragona	<i>Montsià</i>
Valencia	Valencia	<i>Huerta de Valencia</i>
		<i>La Ribera Alta</i>
	<i>La Ribera Baja</i>	
	Alicante	<i>Vega Media del Segura</i>
Murcia		<i>Huerta de Murcia</i>

The issue of the ethnic affiliation of communities living on the shores of the Mediterranean is problematic, especially in the context of the 2017 independence referendum in Catalonia. For the purposes of this article, we will characterize it only in general, starting from the south-western edge of the area marked above. The southern dialect of the Castilian (Spanish) language dominates in Murcia. Residents of the Valencia community retain a sense of autochthonous independence, but to a large extent still use the language of Valen, which is a local dialect of the Catalan language. In the Valencia community it is currently competing with Castilian (Spanish). As you get closer to Catalonia, the multidirectional influences of language and the expressive Catalan culture are ever intensifying. In conclusion, the area of *Barraca* occurrence approximately corresponds to the widest range of Occitano-Romance languages and dialects in the south-west direction.

It should be noted, however, that the houses of the *Barraca* type in this large territory of coastal plains were not a common phenomenon, but dominated only in certain areas. Their occurrence was associated only with a specific type of farming.

4. LINKING THE BARRACA HUTS WITH THE LOCAL AGRICULTURE

Basically, *Barraca* buildings were built on *huerta*-type farms. The easiest way to translate this Spanish term is to name it an orchard and garden, gardening or a gardening farm. However, it is necessary to emphasize the specific character of agricultural production conducted here. In *huerta* horticulture, both in the past and currently, fruits and vegetables are grown in a very intense way based on good soils, with aid of artificial irrigation systems and considerable work inputs. Therefore, farms called *huerta* do not appear individually and alone, but form large complexes – so-called *huertas* – along larger and smaller rivers, artificial and natural reservoirs and river deltas - that is, wherever water is available for irrigation. It should be noted that the coastal plains are conducive to this type of crops. The mountain peaks limiting them from the north-west stop the clouds traveling from the Mediterranean. They are thus irrigated by both the rain, often intense and very violent in this region, and the rivers flowing down from the mountains. Thanks to such natural conditions and work expenses, the harvest is obtained up to four times a year.

Regarding ownership issues, it should be noted that the *Barraca* huts have served, depending on the surroundings in various proportions, both to the owners of *huerta* farms, and to their tenants, and sometimes also to agricultural workers. Some, small part of the *Barraca* type houses on the seacoast was inhabited by fishermen in the past, but only within the Bay of Valencia. These often combined income from fishing with the cultivation of a small *huerta*.

Fig. 3. Two *Barraca* huts in parallel arrangement, an old postcard. Source: [6]

Ryc. 3. Dwie chaty *barraca* w ustawieniu równoległym, stara pocztówka. Źródło: [6]

The *Barraca* huts were usually spaced apart from one another, amidst the crops grown by the owner or tenant. Such a host sometimes also constructed a second (and sometimes a third) smaller hut for an agricultural worker employed by him. There are also small groups of houses of equal size intended for the whole group of employees (fig. 3). In these cases, the *Barraca* huts stand in a row, parallel to each other and very often very close.

5. LAYOUT AND EXTERNAL FORM

The *Barraca Valenciana* huts are extremely simple objects, relatively small, dedicated to one family. They were erected on the plan of an elongated rectangle, whose shorter side measured 5.00-7.00 m on the outside, while the second, perpendicular dimension was about twice as long. External walls were erected from clay tamped with layers in wooden, sliding formwork [5, s. 101, 119] or by bricking them from sun-dried bricks (*adobe*). As a result, the walls were quite thick, even up to approx. 40.0 cm. The external and internal

faces of the walls were smoothed and whitewashed. Sometimes the bottom part of the wall was protected by panelling, also from outside.

The *Barraca* huts are orientated along the east-west axis, so that the front wall is facing east as much as possible.

The interior in the smallest objects was single-space, but as a standard, the house plan was divided along two routes of roughly equal width. The middle wall had a light construction: most often two wooden pillars supported the longitudinal beam of the *tragar* (as we would call it in Poland), on which, in turn, the ceiling beams rested. The light filling gave this wall the character of airy partition. The two routes that were created inside thanks to such division had a different function. The south was a wide corridor connecting the main front entrance with the back door in the western gable wall. For this reason it was airy here. That is where people cooked and meals were eaten in winter (in the summer they were prepared outside). In the second course there were small, bedroom-like rooms, usually three, accessible from the corridor.

The roof over the *Barraca* hut was traditionally gable and relatively high. The pitches could even reach a 60° slope. It is believed that this is due to precipitation, but according to the author, design considerations may have been decisive here. The roof has a rafter structure (with a beam in the ridge), sometimes without any spanning elements, such as collars. Its entire weight is transferred to external walls. The cover is customary thatch reed, but laid in a specific way, on a foundation made of a thick mat (*cañizo*). The rolled ends of the mats protect the thatch roofs, from the side of the peaks, from tearing them by the wind.

Fig. 4. An entertainment facility in a *Barraca Valentina*, 1960s. Source: [7]

Ryc. 4. Lokal rozrywkowy w chacie *barraca valentiana*, lata 60-te. Źródło: [7]

The ceiling above the ground floor is made of a thick mat placed on the beams. It is therefore openwork and airy, but in the attic you can walk only on specially laid boards. Additional small windows or openings of various shapes are decoratively arranged at the tops and also improve the air circulation in the attic. More enterprising inhabitants bred silkworms here. A steep, ladder-like, internal staircase located at the rear gable wall leads to the attic.

Both peaks were crowned with wooden crosses. The oral legend has it that in the 16th century Christians distinguished their homes from the dwellings of Muslims and neophytes with such crosses.

As mentioned above, the front elevation was the eastern gable wall. Although basically it was composed symmetrically, due to the internal division, the entrance had to be moved from the axis to the left. Decoratively arranged windows/vents are sometimes complemented with the images of saint patrons. The modest functional program of the *Barraca* hut was complemented by a wooden pergola in front of the entrance, often on brick poles. Shaded by the leaves and the walls of the cottage in the afternoon, it was a kind of living room in the open air where people spent their free time with their family, guests were received, etc. Brick benches with wooden seats and a summer kitchen were the typical furnishings of this place.

6. BARRACA VALENCIANA HUTS IN MODERN TIMES

As can be seen from the above characteristics, the *Barraca*-type huts were erected from cheap, unstable materials, often in response to immediate needs. In this sense, the word *Barraca* itself was transferred to other languages (English, Polish). It is worth noting that together with the Valencian colonists, this type of homes has travelled to Latin America.

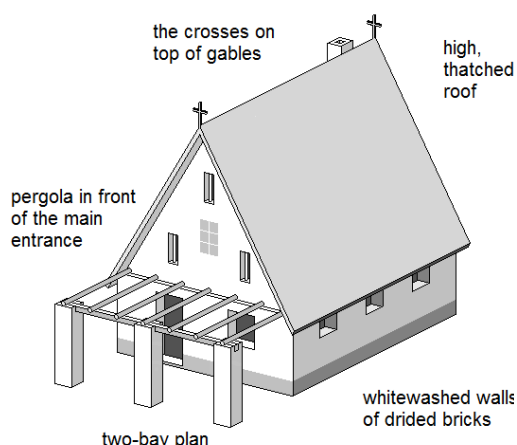

Fig. 5. The most important features distinguishing *Barraca Valenciana*. Source: by Author

Ryc. 5. Najważniejsze cechy wyróżniające *barraca valenciana*. Źródło: rys. autora

Currently, due to technical depletion, progress in methods of growing plants and commercialization of land trade, the stock of preserved objects is constantly decreasing. However, on the other hand, their very characteristic form has grown to become a symbol of the region, and as such it has "imprinted" itself in the consciousness of its inhabitants, all Spaniards, and even part of Europeans. The preserved *Barraca Valencianas* are proudly shown to tourists as a local attraction and often converted into restaurants (rather small) with local cuisine (fig. 4). They are presented on postcards (fig. 2-4), postage stamps; their miniatures sold as souvenirs, and paper models as educational toys.

BARRACA VALENCIANA – CHATA ZNAD ZATOKI WALENCKIEJ

1. CHATY SZEROKO- I WĄSKOFRONTOWE

Wybitny polski etnograf Jan Aleksander Karłowicz (także filolog, muzykolog oraz ojciec kompozytora Mieczysława Karłowicza) w 1884 roku opublikował studium: *Chata polska*. W pracy tej postawił tezę, że chałupy polskie można ogólnie podzielić na dwa typy: now-

szy i bardziej rozpowszechniony z wejściem pośrodku długiej ściany oraz starszy i rzadszy, z wejściem od strony krótkiej ściany szczytowej. W późniejszych czasach kolejni badacze przychylali się do tego poglądu. Kazimierz Moszyński nazwał pierwszy typ szerokofrontowym, drugi natomiast wąskofrontowym (ryc. 1) i ta terminologia weszła na trwałe do nauki polskiej.

Na terytorium Polski wąskofrontowe, wiejskie domy mieszkalne występowały na Kaszubach, Kujawach, w północnej Wielkopolsce (Krajna), a także w niektórych okolicach Mazowsza (koło Rawy Mazowieckiej) oraz sporadycznie na Lubelszczyźnie. Wiele z tych obiektów zachowało się do dnia dzisiejszego.

2. ZAMIERZENIE BADAWCZE

Wcześniejsze przedsięwzięcia badawcze pozwoliły na stwierdzenie, że poza Polską chaty wąskofrontowe w przeszłości występowały powszechnie na dużych obszarach Europy na południe od Morza Północnego i Bałtyku [1, s. 228-231]. Ogromny zasięg występowania ma dom halowy, nazywany w przeszłości także dolnosaksońskim. Obejmuje on północnoeuropejskie równiny wzdłuż wybrzeży Morza Północnego i Bałtyku, od ujścia Renu w Holandii aż po siedziby Kaszubów nad Łebą. Do domów halowych wykazuje podobieństwo tzw. *Gulflurhaus* – dom chłopski z południowej części Fryzji, zaś w Brandenburgii tzw. *Mittelflurhaus*. Na Żmudzi zachowały się archaiczne chaty wąskofrontowe nazywane: *nams* (także: *noms*, *nums*). Pewne przesłanki wskazują, że na wyspie Gotlandii najstarsze domy mogły być wąskofrontowymi.

Niniejszym artykułem podejmuję temat występowania wiejskich domów wąskofrontowych na południu Europy po obu stronach Pirenejów, w obszarze dawnego zasięgu tzw. języków oksytanoromańskich. Nie przesądzając drażliwych kwestii narodowych czy etnicznych warto zauważyć, że do czasów nie tak odległych posługujące się nimi społeczności powszechnie wznosiły wąskofrontowe domy mieszkalne w wiejskich siedliskach. Dla tak określonego kierunku, kolejnymi sekwencjami naukowej refleksji będą: katalońska *masia* (*masia catalana*), gaskońskie domy ryglowe z departamentu Landy (fr.: *Landes*) i domy z gór Jura na granicy francusko-szwajcarskiej [2, s. 91-96]. Obiekty te – wymienionymi grupami – zostały już opisane. Jednak omówienie tych grup w europejskim kontekście jest, wg wiedzy autora, zamierzeniem oryginalnym i może prowadzić do interesujących wniosków. Metoda badań jest amalgamatem autopsji i studiów źródłowych.

3. ZASIĘG *BARRACA* WOBEC PODZIAŁÓW ADMINISTRACYJNYCH I ETNICZNYCH

Barraca valenciana to niewielkie, wiejskie domy mieszkalne, które sama nazwa wiąże z okolicami Walencji – hiszpańskiego miasta portowego nad Morzem Śródziemnym. Jednak występowanie takich budynków w przeszłości było znacznie szersze. Można było spotkać je powszechnie we wschodniej części Hiszpanii. Pod względem geograficznym obszar ten to nadbrzeżne równiny rozciągające się szerszym lub węższym pasem u stóp Gór Iberyjskich i Betyckich. Biegają one wzdłuż wybrzeży Morza Śródziemnego od *Costa Blanca* na południowym zachodzie, wzdłuż szerokiej zatoki Walenckiej w kierunku północno-wschodnim, aż do delty rzeki Ebro włącznie.

Pod względem administracyjnym całe terytorium Hiszpanii (ponad półtora razy większe od powierzchni Polski) dzieli się na tzw. wspólnoty autonomiczne. Odpowiadają one w przybliżeniu naszym województwom, choć ich wielkość jest bardziej zróżnicowana. Każda ze wspólnot autonomicznych jest dobrowolnym zrzeszeniem kilku mniejszych prowincji. Z wymienionych poniżej, prowincja Murcja nie połączyła się z żadną inną, jest więc zarazem wspólnotą autonomiczną.

Tabela 1. Występowanie chat *barraca* w granicach podziału administracyjnego, źródło: autor;

wspólnoty autonomiczne:	provincje:	comarki/powiaty:
Katalonia	Tarragona	<i>Montsià</i>
Walencja	Walencja	<i>Huerta de Valencia</i>
		<i>La Ribera Alta</i>
		<i>La Ribera Baja</i>
	Alicante	<i>Vega Media del Segura</i>
Murcja		<i>Huerta de Murcia</i>

Kwestia etnicznej przynależności społeczności zamieszkujących wybrzeża Morza Śródziemnego jest problematyczna, zwłaszcza w kontekście niepodległościowego referendum w Katalonii w roku 2017. Na potrzeby niniejszego artykułu scharakteryzujemy ją jedynie ogólnie, zaczynając od południowo-zachodniego krańca zakreślonego powyżej obszaru. W Murcji dominuje południowy dialekt języka kastylijskiego (hiszpańskiego). Mieszkańcy wspólnoty Walencja zachowują poczucie autochtonicznej niezależności, jednak w dużym stopniu jeszcze dziś posługują się językiem walenckim, który jest lokalnym dialektem języka katalońskiego. We wspólnocie Walencja konkuruje on współcześnie z kastylijskim (hiszpańskim). W miarę zbliżania się do Katalonii, wielokierunkowe wpływy języka i wyrazistej kultury katalońskiej jeszcze się nasilają. Konkludując obszar występowania domostw *barraca*, w przybliżeniu odpowiada on najdalszemu zasięgowi języków i dialektów oksytańskoromańskich w kierunku południowo-zachodnim.

Należy jednak zwrócić uwagę, że domy typu *barraca* na tak zarysowanym, znacznym terytorium nadmorskich równin nie były zjawiskiem powszechnym, lecz dominowały jedynie w pewnych okolicach. Ich występowanie wiązało się na wyłączność tylko z określonym typem gospodarki rolnej.

4. POWIĄZANIE CHAT *BARRACA* Z LOKALNĄ GOSPODARKĄ ROLNĄ

Zasadniczo budynki typu *barraca* wznoszono w gospodarstwach rolnych typu *huerta*. Najprościej przetłumaczyć ten hiszpański termin jako sad i ogród, ogrodnictwo lub gospodarstwo sadowniczo-ogrodnicze. Trzeba jednak położyć nacisk na specyficzny charakter prowadzonej tu produkcji rolnej. W ogrodnictwach typu *huerta* uprawiano w przeszłości i nadal się uprawia owoce oraz warzywa w sposób bardzo intensywny w oparciu o dobre gleby, sztuczne systemy nawadniające i znaczne nakłady pracy. W związku z tym gospodarstwa zwane *huerta* nie występują pojedynczo i samodzielnie, lecz tworzą duże kompleksy – tzw. *huertas* – wzdłuż większych i mniejszych rzek, sztucznych i naturalnych zbiorników oraz w deltach rzecznych – czyli wszędzie tam gdzie jest dostępna woda do ich nawadniania. Należy zauważyć, że równiny nadmorskie sprzyjają tego typu uprawom. Ograniczające je od północnego zachodu szczyty górskie zatrzymują chmury wędrujące znad Morza Śródziemnego. Nawadniają je więc zarówno deszcze, niejednokrotnie intensywne i bardzo gwałtowne w tym regionie jak i spływające z gór rzeki. Dzięki takim warunkom naturalnym i nakładom pracy zbiory uzyskuje się nawet cztery razy w roku.

Rozpatrując kwestie własnościowe, należy stwierdzić, że chaty *barraca* służyły, w zależności od okolic w różnych proporcjach, zarówno właścicielom gospodarstw typu *huerta*, jak i ich dzierżawcom, a czasami także robotnikom rolnym. Pewną, niewielką część domów typu *barraca* na wybrzeżu morskim zamieszkiwali w przeszłości także rybacy, ale wyłącznie w obrębie Zatoki Walenckiej. Ci często łączyli dochody z połowów z uprawianiem małego *huerta*.

Chaty *barraca* najczęściej stały osobno w pewnym oddaleniu jedna od drugiej, pośród zagonów uprawianych przez danego właściciela lub dzierżawcę. Taki gospodarz wznosił czasami także drugą (a czasem i trzecią) mniejszą chatę dla zatrudnionego przez siebie robotnika rolnego. Zdarzają się też małe zespoły domów o wyrównanej wielkości prze-

znaczone dla całej grupy pracowników (ryc. 3). W tych przypadkach chaty *barraca* stoją rzędem, równoległe do siebie i niejednokrotnie bardzo blisko.

5. ROZPLANOWANIE I FORMA ZEWNĘTRZNA

Chaty typu *barraca valenciana* są obiektami niezwykle prostymi, stosunkowo małymi, dedykowanymi jednej rodzinie. Wznoszono je na planie wydłużonego prostokąta, którego krótszy bok mierzył po obrysie zewnętrznym 5,00-7,00 m., zaś drugi, prostopadły wymiar był ok. dwukrotnie dłuższy. Ściany zewnętrzne wznoszono z gliny ubijanej warstwami w drewnianym, przesuwным deskowaniu [5, s. 101, 119] lub murując je z suszonych na słońcu cegieł (*adobe*). W rezultacie ściany były one dość grube, nawet do ok. 40,0 cm. Zewnętrzne i wewnętrzne lico ścian zacierano na gładko i bielono. Czasami dolny pas ściany chroniła lamperia, wykonywana także na zewnątrz.

Chaty *barraca* orientowano wzdłuż osi wschód-zachód, tak, by o ile to możliwe, ściana frontowa była skierowana na wschód.

Wnętrze w najmniejszych obiektach było jednoprzestrzenne, standardowo jednak plan domu był podzielony wzdłuż na dwa trakty mniej więcej równej szerokości. Ściana środkowa miała lekką konstrukcję: najczęściej dwa drewniane słupy podierały belkę wzdłużnego tragara (jak byśmy nazwali go w Polsce), na którym z kolei opierały się belki stropowe. Lekkie wypełnienie nadawało tej ścianie charakter przewiewnego przepierzenia. Dwa trakty, które powstawały wewnątrz dzięki takiemu podziałowi, miały odmienną funkcję. Południowy był szerokim korytarzem łączącym główne, frontowe wejście z tylnymi drzwiami w zachodniej ścianie szczytowej. Z tego powodu było tu przewiewnie. Gotowano tu w zimie i spożywano posiłki (latem gotowano na zewnątrz). W drugim trakcie lokowały się niewielkie pokoje o charakterze sypialni, najczęściej trzy, dostępne z korytarza.

Dach nad chatą *barraca* był tradycyjnie dwuspadowy i stosunkowo wysoki. Połacie mogły osiągać nawet nachylenie 60°. Uważa się że to ze względu na opady, ale zdaniem autora względy konstrukcyjne mogły być tu decydujące. Dach ma bowiem konstrukcję krokwiową (z belką w kalenicy), czasami bez jakichkolwiek elementów spinających, jak np. jętki. Cały jego ciężar jest przenoszony na ściany zewnętrzne. Pokryciem zwyczajowo jest strzecha trzciniowa, ale układana w specyficzny sposób, na podkładzie z grubej maty (*cañizo*). Wywinięte końce mat zabezpieczają okapy strzechy, od strony szczytów, przed podrywaniem ich przez wiatr.

Strop nad parterem jest wykonany z grubej maty położonej na belkach. Jest on więc ażurowy i przewiewny, ale na poddaszu można chodzić tylko po rozłożonych specjalnie deskach. Dodatkowe małe okienka lub otwory o różnych kształtach są dekoracyjnie rozmieszczone w szczytach i również poprawiają cyrkulację powietrza na poddaszu. Bardziej przedsiębiorczy mieszkańcy hodowali tu jedwabniki. Na poddasze prowadzą strome, drabiniaste, wewnętrzne schody usytuowane przy tylnej ścianie szczytowej.

Oba szczyty wieńczyły drewniane krzyże. Ustna tradycja przekazuje legendę, według której w XVI wieku takimi krzyżami dawni chrześcijanie odróżniali swe domy od mieszkań muzułmanów i neofitów.

Jak wspomniano wyżej elewacją frontową była wschodnia ściana szczytowa. Choć w zasadzie komponowano ją symetrycznie, to w związku z podziałem wewnętrznym, wejście musiało być przesunięte z osi na lewo. Dekoracyjnie rozłożone okienka/otwory wentylacyjnie uzupełniają czasami wizerunki świętych patronów. Skromny program funkcjonalny chaty typu *barraca* uzupełniała przed wejściem drewniana pergola, często na muryrowanych słupach. Ocieniona liśćmi a po południu także ścianami chaty, stanowiła rodzaj salonu na świeżym powietrzu gdzie spędzano wolny czas w rodzinnym gronie, przyjmowano gości, itd. Murywane ławy z drewnianymi siedziskami i letnia kuchnia stanowiły wyposażenie tego miejsca.

6. CHATY BARRACA VALENCIANA W CZSACH WSPÓŁCZESNYCH

Jak widać z powyższej charakterystyki chaty typu *barraca* wznoszono z tanich, nietrwałych materiałów, często w odpowiedzi na doraźne potrzeby. W tym znaczeniu samo słowo *barraca* przeszło nawet do innych języków (angielski, polski). Warto może odnotować, że wraz z kolonistami z regionu Walencji ten typ domów zawędrował do krajów Ameryki Łacińskiej.

Obecnie z powodu wyeksploatowania technicznego, postępu w metodach uprawy roślin i komercjalizacji obrotu ziemią, zasób zachowanych obiektów stale się zmniejsza. Jednak z drugiej strony ich bardzo charakterystyczna forma urosła do roli symbolu regionu, i jako taki „wdrukowała” się w świadomość jego mieszkańców, wszystkich Hiszpanów, a nawet także części Europejczyków. Zachowane *barraca valenciana* są z dumą pokazywane turystom jako lokalna atrakcja i często zamieniane na restauracje (raczej niewielkie) z miejscową kuchnią (ryc. 4). Są przedstawiane na widokówkach (ryc. 2-4), znaczkach pocztowych; ich miniaturki są sprzedawane jako pamiątki, a papierowe modele jako zabawki edukacyjne.

BIBLIOGRAPHY

- [1] Arlet P., Architektura wernakularna obszaru Morza Bałtyckiego, Szczecin, Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, ISBN 978-83-7663-102-8
- [2] Gauthier J. S. *Les maisons paysannes des vieilles provinces de France*, Paris, Éditions Charles Massin et Cie
- [3] Hispanismo.ogr <http://hispanismo.org/regne-de-valencia/11029-barracas.html> dostęp/access 2018-09-11
- [4] Noble A. G., *Traditional Buildings-A Global Survey of Structural Forms and Cultural Functions*, London-New York, I.B.Tauris & Co Ltd, 2007, ISBN 978-1-84511-305-6
- [5] Taylor J. S., *Bauen mit gesundem Menschenverstand*, Wiesbaden-Berlin, Bauverlag GMBH, 1985, ISBN 3-7625-2240-5
- [6] todocoleccion <https://www.todocoleccion.net/postales-etnicas/valencia-barracas-valencianas-sin-circular~x55378432> dostęp/acess 2018-07-16
- [7] ValenciaBonita.es <https://www.valenciabonita.es/2015/12/07/sabias-que-barraca-cumplio-50-anos-en-diciembre-de-2015/> dostęp/acess 2018-08-18

O AUTORZE

Piotr Arlet – Pracownik dydaktyczno-naukowy Wydziału Budownictwa i Architektury na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie. Wykładowca geometrii wykreślnej i perspektywy. W powiązaniu z tymi dyscyplinami zajmuje się kompozycją architektoniczną, właściwościami percepcji wzrokowej i badaniem architektury wernakularnej.

AUTHOR'S NOTE

Piotr Arlet – An academic and scientific worker at the Faculty of Civil Engineering and Architecture of the West Pomeranian University of Technology in Szczecin. Lecturer of perspective and descriptive geometry. In conjunction with these disciplines he deals with architectural composition, properties of visual perception and vernacular architecture research.

Kontakt | Contact: arlet@zut.edu.pl